Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШИНАРА, 12 ЯНВАРЬ, 1988 ШУ. ★ № 5 (7507). ★ Мах 3 кап.

ПЕРЕСТРОЙКА НАЬКЪАГIА

ХЬОКХАМАШ БЕ-БЕ ХIАНАД?

Дукхача хана денз рентабельни йолаш хьайоагIа Сунженски районе ЦIеча Эскара цIерагIа йола колхоз. Масала, дIаяхача цхьайтталагIча пятилетке 2 миллиони 200 эзари сома пайда бир, хIаьта карарча пятилетка шин шера — 610 эзар сом гаргга.

Шоашта карагIдаьнначох, новкъарле ечох, дIахо йодача хана де лерхIачох дувц тахан цу колхоза председатела Людмила Петровна ЯСИНЕЦКАЯС.

ДУКХАГIДАРАШ хий дехкаш дац тха лаьтташ, Цудухьа, йокъал эттача геттара хала хул юртбоахама культураш хьувкъае. Иштта нийсделар соахка а. Из бахьан долаш паччахьалкхенга ялат дохкара план кхоачашъе вIаштIехьдаланзар. ХIаьта а кхыча культурай хьувкъам планал алсамбаккха, цунга дIадодар лохде аьттув а баьнна, лийрхIар 239 эзар сом долаш, 315 эзар сома цIена пайда хилар тха колхоза.

КПСС XXVII съезд чакхъяьнначул тIехьагIа хиннача КПСС ЦК Пленумий решенеша къаьстта а новкъостал дир тха коллектива цу доазонашка кхача. Заданел совгIа дIателача продукце закупочни маьхаш лакхдаьчул тIехьагIа, карарча пятилетка дIадахача ший шера планал дукхагIа дIаеннача шурех 12 эзар сом делар, дулхах — 98 эзар сом, коартолех — 6,8 эзар сом, н. кх. дI.

Хьалха оаха ссудах паччахьалкхенгара ийдаь ахча юха дIаденна иттех шу да. Цхьа кепиг декхар тIадисадац колхоза. ХIаьта хадданза пайда беш хиларо таро лу боахама, колхозхой социально-бытовой хьалаш тоаде а. ТIеххьарча хана колхозе хьаяьй 250 моттиг йола клуб, 150 моттиг йола берий беш, бераша салоIарг а долаш болх а бергболаш пионерий лагерь, дукха хIама дисадац колхозхой чубахара хьалдеш дола шишша квартира йола диъ цIа хьалдаь даккхара а. Уж объекташ хьалъяьй духхьал колхоза ахчах.

Цхьатарра хьалаш долларше, цхьадолча боахамаша хадданза пайда бу, вокхар зе мара дац. ХIаьта уж кхы тIа кIалхардаха а гIерт цкъаза, закупочни маьхаш лакхдара, надбавкаш, страховани яра, кхыча льготай чотагIа тIадиса паччахьалкхен декхараш дIадахара царна новкъостал а деш. Шоашта тIадилла гIулакх, хьалхашка оттадаь декхар кхоачашдара мело е бебашха доацаш болх бе мара Iомабац боахамий кулгалхой цу дерригне. Цудухьа, из практика дIаяккха еза! Цу гIулакха, шеко а йоацаш, доккха новкъостал дергда, нагахьа санна паччахьалкхен чотагIа а доацаш, производствана эшар ший чотагIа Iалашдеш хургдолаш болх бе хIара боахам декхарийла бой. Динза даргдоацар да из. Партен правительстван дIадехар а из да. Тхоашта эшачоа оахош финансировани а еш, болх бе доладеннад тхо укх шера. Коллектива къахьегам кхыча боахамаша а оаха санна вIаштIехьбаьккхача, Кхачан программа дукхха сихагIа кхоачашъе аьттув баргбар.

Шоаш-шоашта финансировани яра новкъа даьннача боахамашта вай паччахьалкхено новкъостал ду. Масала, Iаламо зе даь моттигаш а нийслу каст-каста. Иштташарна гIо ца дича а даргдац.

ЦХЬАБАКЪДА, дукха да балха баргал етташ а, дIа ца даьхача даргдоаца а гIулакхаш. Масала, агропрома, ремонтно-техническе предприятешца, «Сунжаагропромхимияца» йолча тхоай отношенех дувцаргда аз.

Соахка тха тракторашта ремонт еча хана, расценкашка хьежжа 375 сом мара тхогара доагIаш доаццаше а, оаха ахча дIадала дезаш 1235 сома счет а, хIаьта ферме ший яй оттабарах 350 сом мара доагIаш доацаше а 1152 сома счет а яйтар тхога Сунженски ремонтно-техническе предприятера.

Тха колхоза кхаш хьаьндеш, кхыдола балхаш деш доагIачул дукхагIа ахча дийхар «Сунжаагропромхиме». Цхьабакъда, лаьрххIа вIашагIъелла комисси хьежачул тIехьагIа, доагIачул совнагIа даьккха ахча юхаделар цу шинна предприяте. Аз из дувц, иштта гIулакх нийсделча, доагIачул дукхагIа шоашкара даьккха ахча а из-м са дацар, аьле, юхаьа ца доаккхаш дукха кулгалхой Iендаь, иштта болчар харцахьа ахча даккха лакхе йийцача организацей кулгалхой Iомабендаь. Кхаъ балар а эцар а санна хIама да из. Цу дерригне колхозий, совхозий экономикана доккха зе а ду. Уж ла йиш йоаца гIулакхаш нийслургдоацаш, сона хетачогIа, закон оттадар санна моллагIа цхьа хIама де деза, бехкебараш цхьаметтел суд а еш, гIод а тохаш.

Из ца дой шийна финансировани а еш лерттIа болх хьабе аьттув хургбац моллагIча боахама.

Кхы а цхьа хIама да. Шоашта тха лаьтташ, хьал дикагIа ховш санна, иззал гектара тIа уж культураш, вокханахьа вожаш, н. кх. дI. дIае еза, аьле, планаш увттаю колхозаштен совхозаштеи парте райкомий, агропромий кулгалхоша.

КПСС ЦК июньски (1987 шера) пленуме къамаьл деш М. С. Горбачева аьлар: «...Кердача экономически механизма лоархIамегIа дола дакъа да къахьегама коллективо ши-шийна доал делга. КIезигача гIулакхашта юкъелелхалгахи тIахьожам лоаттабарахи мукъаяккха еза коллектив, цун решенех дукхагIа тешаш хила деза». Уж дешаш диццалийта йиш яц цар.

Ше да, масала, паччахьалкхенна юрта боахама продукци дIаялара план ялар. Цхьабакъда, из кхоачашъяра мича, малагIа, мел культураш дIае еза яхаш указанеш телари уж кхоачаш ца йича бехктокхаме озари нийса дац. ХIана аьлча, масала, эзар тонн ялат дIадалара, из эггара дукхагIа 600 гектара тIа дIадийча хийцца кхоачам хул. ХIаьта тхона 800—1000 гектара тIа дIаде план оттаю цкъаза. Цунца цхьана, тхоай кхашка, хаоттама хьалашка хьежжа, ялх бIаь гектара тIа дIадийча, дисар доакъара культураш кхеяра мукъадаргдар. Кхоачам боллаш доакъар Iалашде йиш ца хулаш хIара шера дукха халонаш лов оаха.

Фу хургда тахкара, хIара автономни республике, крае, областе цхьацца район хьа а къоастаяь, цигара ерригa колхозаш, совхозаш, ремонтно-техническе предприятеш, «Агропромхимия» объединенеш, консерваш ю заводаш вIашагI а тохаш агропромышленни комплексаш хьае лаьрхIа да укх шера, цунна керте цхьа кулгалхо а оттавеш. Иштта йола комплекс вай республике тха районе вIашагIйолла оттадаьд. Цунца цхьана, тха районерча боахамий цхьанна кулгалхочо ма дарра кхетадеш хIама дац из.

Районе долча боахамех, хIаьта уж итт ба, тха колхоза, «Ассинский» совхоза мара яц пайда беш. ХIаьта массе хана зе деш хьадоагIачарех дIатехача, царех дIатарбала мегаш ба тха боахам а.

Дерригa а хьалххе лаьрхIа, техка цхьаккха кийчо ца еш цIаьхха иззамо доккха гIулакх чакхдаккха оттар кхераме хIама да. Сиха даха хий фордах кхийттадац, оалаш да.

МОЛЛАГIЧА экспериментах гIулакх хургдац, хьадечох доагIар сагa дIакхоачаш хургдолаш, производства да ше волга из кхетаргволаш хьалаш вIаштIехьа ца даьхача. Цудухьа карарча пятилетка шерашка лаьрхIад, хIара колхозхочоа доагIа алапи цхьайтталагIча пятилетке хинначул 18—20 процентага дIакхоачаш лакхде йиш хургйолаш, къахьегама овсарле 21—23 процент дегIайоалае. Из хийцла де йиш йолаш хIама а да. ХIана аьлча, геттара дукха я цхьацца бахьанаш долаш пайда ца эцаш юса резерваш. Уж производства юкъейоалае новкъостал дер а дергдар а наьха болх подрядагIа вIаштIехьбаккхар да. Цудухьа цу гIулакха къаьстта а теркам тIабохийт колхозе. ХIаьта иштта болх баро толамаш а доахийт. Цунна тешал деш цхьа масал доаладергда аз.

Ши шурий ферма я тха боахаме. Царех цхьоалагIчун коллективо соахка хIара кхоабача Iаттагара 2495 килограмм а йоаккхаш, планал 640 центнер дукхагIа йолаш 4740 центнер, шура ехкар паччахьалкхенга. ШоллагIча фермана карагIдаланзар план е. Иштта из нийсделар цхьоалагIъяр подрядагIен шоллагIъяр хьалха саннеи болх беш хиннадаь. Кхыча тайпара аьлча, шоай кхела, производства дай шоаш болга кхетадеш хиннадац укхаза. Цудухьа шоллагIча ферме нийдечул 40—50 сом дукхагIа хул цхьоалагIча коллективера хIаране бетта нийду алапи.

Из дерригa га а гуш, дукхагIбараш раьза болаш, подрядагIа вIаштIехьбаьккхаб укх шера шоллагIча ферма хьайбаш леладерий къахьегам. Цхьабакъда, деш лоадаме хIама а доацаш, кхычарна нийсса алапеш а ийдеш болх баьраш, хьаоалаш хIама деце а, кердача хьисапе къахьега дукха раьза бац. Царцара дош коллективо ше къоастадергхиларах теш. ХIана аьлча, кхычун хьалхара болх бе ловргдолаш саг хуле тамаш я.

Цу тайпара, производства дай шоаш хиларах подрядо мара кхетабергбац нах. ТIаккха мара хьадечох дог а лазаргдац цар, толамаш а доахаргдац. Цудухьа, дукхагIа а пайда эца беза цу балха эффективнегIа йолча формах. Динза даргдоацар да из.

ХЬИНАР СОВДОАХ

«Красный молот» заводе даим а хьалха латташ я Мирзоев Надира кулгалду № 1 йолча цеха коллектив. ДIадахача юбилейни шера планал совгIа 57,9 эзар сома маьха нормативно-цIена продукци арахийцай цо, 9,8 процент лакхъяьй къахьегама овсарле. Из толам боаккхача доккха дакъа юкъедихьад хьалха латтача болхлоша Р. Колвака, Т. Самаринас, мастера Л. Олейниковас, дуккхача кхычар. Цул совгIа къаьстта белгалдакха деза 1-ча июле йиззача хозрасчетен ше-шийна финансировани ярах хьалашка болх бара цо тIехдика кийчо яь хилар а.

Дукха тIехьайисаяц цунна № 8 йола цех а. Дерригача хьокхамий план йизза кхоачаш а еш, 91 процент тIеххкхоачашъяьй коллективо капитальни ремонт яра план. Цу толамга кхачара коллектив шоашта тIехьаяьхарех ба фрезеровщикаш А. Анохин, А. Звягинцев, токарь В. Белоножкин, строгальщик Н. Курочкин, слесарий бригадир М. Федюшкин, слесарь Е. Бесчетнов, кхыбараш.

Наьха чIоагIа дог гIоздоалаш хIама хиннад укхаза укх деношка. 7-ча январе цеха коммунисташа шоай мугIарашка дIайийцав коллектива кулгалхо Прилепа Борис Анатольевич.

Заводе къахьегача дукхача кагирхошта юкъе дикагIча оагIорахьа белгалъяьннай къона токарь Дзухаева ХIазан. 35—40 процент тIеххкхоачашъю цо ший сменни нормаш, лакха я балха дикал а.

Р. АУШЕВ.

СУРТАШ ТIА: Къона токарь ХI. Дзухаева болх беш я; № 1 йолча цеха мастер, завода парткома а женсовета а член Л. Олейникова (аьрдехьаръяр), болхло Т. Самарина; шийна рекомендаци еннача коммунисташца слесараца Е. Бесчетновца, токараца В. Белоножкинца, механикаца Н. Таможниковца (аьттехьарвар) дагавоалаш ва цеха начальник Б. Прилепа.

КПСС ЦК ХИННА ВIАШАГIКХЕТАР

КПСС Центральни Комитете 8 январе массови информаце средствай, идеологически учрежденейи творчески союзийи кулгалхошца вIашагIкхетар хилар. Цига дийцад перестройка хIанзарча этаперча идейно-политически информационно-пропагандистски балха дешаш.

ВIашагIкхетаре къамаьл дир КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева.

Дагара дар шерра дIаюха оалаш къамаьлаш дир: ни. М. Н. Алексеева — «Москва» яхача журнала керттерча редактора, В. А. Коротича — «Огонек» яхача журнала керттерча редактора, С. П. Залыгина — «Керда дуне» яхача журнала керттерча редактора, Г. Я. Бакланова — «Знамя» яхача журнала керттерча редактора, К. Ю. Лаврова — СССР театральни деятелий Союза правлене председатела, И. Д. Лаптева — «Известия» яхача газета керттерча редактора, П. Н. Федосеева — СССР АН вице-президента, В. В. Чикина — «Советская Россия» яхача газета керттерча редактора, В. М. Фалина — Агентства печати «Новости» правлене председатела, В. Г. Афанасьева — «Правда» яхача газета керттера редактора, Э. Г. Климова — СССР кинематографистий Союза правлене хьалхарча секретара, М. Ф. Ненашева — СССР Госкомиздата председатела, В. В. Карпова — СССР йоазонхой Союза правлене хьалхарча секретара.

Белгалдаьккхар, ... перестройка концепци кхоачашъяра практически болх, хьахулаш латтача опытага конструктивно хьажар, из массе а моттигашка дIайоаржаяр хIанзарча хьалашка къаьстта чIоагIа лоархIам болаш хилар. Информацеи пропагандаи средстваш хьинарегIа гIо деш хила еза экономике, социальнии духовнии сферашка керда отношенеш чIоагIъяра. Белгалдаьккхар дIахо йодача хана а демократи, гласность, критика а, самокритика а, творческии бехктокхам хеташи гIулакх леладанза даргдоацилга.

Дийцача деша итогаш йир М. С. Горбачева.

ВIашагIкхетара юкъе дакъалоацаш хилар новкъостий Л. Н. Зайков, Е. К. Лигачев, Н. Н. Слюньков, В. И. Долгих, А. П. Бирюкова, А. Ф. Добрынин, А. И. Лукьянов, Г. П. Разумовский, И. В. Капитонов.

БIарчча отчет кепатеха арайоаккхаргья.

КПСС ОБКОМЕ

8 январе хиннача ший заседане КПСС обкома бюро хьежар къахьегамхошта идейно-политически, интернациональни кхетам балараx дола КПСС ЦК соцамаш мишта кхоачашду.

Белгалдаьккхар парте горкомашеи райкомашеи, юкххьанцарча парторганизацеша, идеологически учрежденеша идейно-кхетама болх эргабаккхараи эффективность лакхъяраи тIадерзадаь гIулакхаш отта а даь кхоачашдеш хилар, республика социальнии экономическии дегIакхувлара планаш кхоачашъяра къахьегамхой оарцагIбахара цун бола лоархIам. Уж дешаш хан-ханнахьа дувц КПСС обкома бюро, пленумашка, партийни комитетий бюрошка, юкххьанцарча парторганизацей собранешка.

Дикка хьинарегIа бе а баьлар из болх, цун формаши методаши йIаьхегIа а хилар Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дизара кийчо ечеи из дездечеи юкъа. Интернациональнии патриотическии кхетам балара шерра юкъеоз революце, тIема, къахьегама ветеранаш, производстве хьалхалаттараш, бIухой-интернационалисташ. Къовсам лоаттабу дина-родовой, националистически шовинистически гIулакхашта духьала. ЧIоагI а шер а лу Воронежски Херсонски областий, Къулбаседа ХIирий, Къулбаседа Кавказа кхыча автономни республикай къахьегамхошцарча доттагIала бувзамаш. Укх тIеххьарча хана шоай болх тоа а баьб, къахьегамхошта кхетам балара формаш тайп-тайпара а яьй массови информаце средстваша — кепайоазоно, радиос, телевидене.

Цу дерригне а кIезигдукха тоадаьд республикера хьал цхьайолча юрташкара дина формированеш гучаяьхай, къамашта юкъерча гIулакхий кIийлен тIа хула зуламаши хулигански гIулакхаши кIезигденнад.

Цунца цхьана КПСС горкомаштеи райкомаштеи, советски органашта, профсоюзнии комсомольски комитеташта маганзар идейно-политически интернациональнии кхетам балара дешай хьакъехьара КПСС ЦК соцамаши парте обкома решенеши йизза кхоачашъе. Предприятей, гIишлошъеча, автотранспорта, бытовой гIулакхаш деча, моттигерчеи кхачани промышленноста, колхозий, совхозий партийни организацешка цу дешай хьакъехьара дукхха дола гIулакхаш организаторски балхаца чIоагIдац, кхоачаш ца деш а дус. Парте Заводской, Шелковской, Сунженски райкомаша идейно-политически балха тIа кхоачамболлаш пайда эцац партийни дешареи экономически образованеи система тарохех. Назрановски районе лохбаьб пропагандистски кадрай дикала боарам, кхоалагIа дакъа коммунисташи 50 процент комсомольцаши политдешара юкъеззабац.

Республика городашкеи юрташкеи эзараш бола кагии нах а мехкарий а общественна пайдане болх беш ба. Эскаре гIулакх дара тIахьехача кагийча наха юкъе дукха ба болх ца беш Ножай-Юрта, Ачхой-Мартана, МагIалбика, Октябрьски, кхыча районашка. Меллашха кIезиглу кхенза болча наха ду уголовни зулам, хIаьта Назрановски, Сунженски, МагIалбика районашка из лакхденнад.

Республика нах бахача дукххача моттигашка культура материальни база чIоагIъеш яц, лоха ба культурно-просветительни болх а. Автуры, СурхотIе, СоагIапче, Борзой, Курчалой, Галашке яхараш санна йолча а кхыча а юрташка кагирхой хьагулбала а безамеи пайданеи салаIа а моттиг яц. Цул совгIа аханел дукхагIча школашка тIема юкххьанцара кийчвалара база яц, из бахьан долаш мелбеннаб кагирхошта тIема-патриотически кхетам балара болх.

Уж ца хиларах пайда эц бусалба дин духовенствас ший влияни чIоагIъяра. Бахача нахах дикка дукхагIчар, къаьстта нохчашеи гIалгIашеи динах юхедиса гIулакхаш леладу. Саг йоалаярйигар дукхагIча даькъе шарIатагIа чакхдоаккх. Кхенза бола мехкарий маьре ухийташ, пхьа лехаш, «зерашка» ухаш моттигаш я. Ди лелабераша кашмашта доал ду, цIагIарча вахаре, быте хула дуккха гIулакхаш къестаду, берийи кхалнаьхеи мурдий тоабаш вIашагIтоха, къайлагIара маьждигаш хьаделла гIерт, бусалба дин символикаца хозъю цIеной фасадаш. Цхьайолча городашкеи юрташкеи дIадаьхадац гучадувла национализмаи шовинизмаи гIулакхаш.

Хьалха а санна ледара болх беш я кердача обрядийи дезача денойи республикански а районни а комиссеш, дина культех дола законодательство леладара тIахьожам лоаттабеча юртий Советий исполкомашка йолча дукхагIча комиссеша болх биц.

Интернациональнии атеистически кхетам балара болча кулгалдеча болхлой бехктокхам кхоачамболлаш лакхбац КПСС горкомашеи райкомашеи, цу лоархIамеча гIулакха юкъе хIаране дакъа лоацаргдолаш хIама де гIертац.

Балха тIара кхоачамбоацараш хьадда дIадахара кхоачамболлаш тIаерзаяьяц партийни комитеташа, советски боахама органаш, общественни организацеш, идеологически учрежденеш.

КПСС обкома бюрос парте горкомаш, райкомаш, советски органаш, министерстваш, ведомстваш, юкххьанцара партийни организацеш декхарийла яьй къахьегамхошта, къаьстта кагирхошта идейно-политически, интернациональни, патриотически, атеистически кхетам балара бечa балха массе а оагIорахьара анализ е, долаш дола кхоачамбоацараш дIадахара кхы тIа а гIулакхаш де. Из чIоагIагIа бара дола КПСС обкома гIулакхаш чIоагI а дир. Болх вIашагIтохара а моттигашка практически новкъостал дара а хьаяьй КПСС обкома координационни совет.

КПСС обкома бюро хьежар областной партийни организаце вахара кхыча дешашка а.

Беркате хилар

ЧIоагIа беркате долаш чакхдаьлар шийтталагIча пятилетка шоллагIа шу Назрановски маькх еча завода коллектива. Дерригача технико-экономически хьокхамий шера план кхоачашъярах рапорт делар оаха 14 декабре. Цу юхейисача хана паччахьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа ара а хийца, маьхалъяьккхар 220 эзар сом мах бола тайп-тайпара продукци. Иштталла дукхагIа поставкаш яьй тха коллективо ший потребителашта а.

ЙоагIачул дукхагIа продукци маьхалъяккхарах, цунга дIабода мах лохбарах, бийдал, электроэнерги, кхыйола материалаш кхоярах соахка баь пайда 248 эзар сом бар. Из паччахьалкхен планагIа лаьрхIачул 63 эзар сом дукхагIа хилар.

Башха-дика толамаш а доахаш, даим яхье хьалха латташ я Чахкиева Райхьант, Евлоева Яха керте латтача бригадай коллективаш.

М. МАШХОЕВ,
Назрановски маькх еча завода директор.

Партийни вахар: перестройках йола отчеташ

МАССАНЕ ХЬИНАР ЭШ

АргӀанарча пленуме дувца дезар моллагӀа дош доацилга кхета а деш, перестройкана кулгалдеш парте Грозненски райкома бюрос баьча балхах отчет луш ергйолча доклада тезисаш хьалхе кепатехар районни газето. Коммунисташка, берригача къахьегамхошка кхайкарал дир цох шоашта хетар алар, хоржаш йолча органа болх тоабара дича бакъахьа хетачох дувцар дехаш.

Района партийни организацешка, къахьегама коллективашка йийцар доклада тезисаш, корта бола дуккха предложенеш тийлар наха, гучадаьхар цӀенхаштта кхоачамбоацараш. Цу дерригие, шеко йоацаш, кхы а кӀоаргбир пленуме парте райкома хьалхарча секретара Х. М. Витушева яьча доклада чулоацам, дуккха дешаш ирагӀа оттаде йиш хилийтар.

Райкома бюрос, аьлар цо, къаьстта терко ю перестройка хьалашка партийни организацей организаторски балха стиль эргаяьккха тоаяра, политически кулгалду органаш хиларах тарра, цар лоархӀам а бехтокхам а айбара. Масала, бюро инициативагӀа оттаяьй шийтталагӀча пятилетке район социально-экономически дегӀайоалаяра программа. Цу тӀа белгалдаьд, промышленни а юртбоахама а продукци дукхагӀа йоаккхалга, нах чубаха цӀеноаш, унахцӀено лораяра, культура, къахьегамхошта бытовой гӀулакхаш ду, торговле, халкъа образоване объекташ хьалъелга.

Иштта кхоачашъеш я къахьегама ресурсех пайда эцалга тоадара, къахьегамеи производственни дисциплина чӀоагӀъяра, кадраш хувцалулга кӀезигдара программа.

КЕРТТЕРДАР — БОЛХ

Беррига низ тӀабахнийта, таронех кхетамца пайда эцаш болх бой? яхача хаттара принципиально жоп лулга дӀадех перестройкас. Цунна духтӀа вала гӀерташ дар докладчико а пренешка къамаьлаш даьраша а дийцар. Укх тӀеххьарча шин шера, йоахар цар, Ӏилма - технически прогрессана карагӀдаьнарех пайда эцара, къахьегам вӀаштӀехьбаккхара а цох мах телара а прогрессивни формаш, интенсивни технологеш, подряд а хозрасчет а юкъейоалаяра кулгалхойн специалистийи теркам дукхагӀа тӀаберзабаьб райкома бюрос.

Цу даькъе тоъал дукха хӀама даьд «Советская Россия» яхача колхоза председатела С. Амхадова, Ленина цӀерагӀча колхоза председатела С. Арбиева, «60 лет Октября» яхача совхоза директора В. Токаева, кхычар.

Цхьабакъда, районе нийслу авторитет чӀоагӀа ма йий тха, цудухьа оаха даьр чакхдаргда, аьнна, хеташ администрировани лелаю, специалисташца а партийни организацеца а дагабовла «бицлуш» болча кулгалхоша. ХӀаьта дуккха моттигаш хиннай цу тайпара нах ханнахьа шоай метта дӀаоттабара, царгара доагӀар цӀенхаштта хьадехара райкома бюро членаша принципиальни хӀама ца деш. Перестройка еча хьинаре дакъа лаца деза, яхаш къамаьлаш дарах а бе-бе рекомендацеш теларах а кхоачамбеш. Цу тайпарча либерализмах, ховш ма хиллара, хьабала пайда бац. Шоаш кулгалдеча коллективай гӀулакхаш геттара толхадаь баьнначул тӀехьагӀа балхара дӀабаха бийзар «Юбилейный» совхоза директор Л. Сайдаев, «Грозненский» совхоза директор А. Батукаев, «Побединская» яхача МПК начальник Махаев, «Молочный № 1» йолча совхоза директор Д. Ибрагимов.

Пленуме белгал ма даккхара, парте райкома бюро, цун секретарий хӀанз а вӀаштӀехьдаьннадац демократехи гласностахи пайда а эцаш, хаьдда кадрови политика оттае. Из бахьанце йиш хилац хувцанза варгвоаца кулгалхо ханнахьа хувца, бетташ доах гӀулакхе хьожаве саг коравагӀац, яхаш.

Кадрови дешаш къестадеча хана сухалбеш моттигаш а нийслу. Масала, цу тайпара хӀама нийсделар «Юбилейный» а «Грозненский» а яхача совхозий кулгалхошца. Масала, РАПО председатела хьалхара заместитель хинна Ш. Бахтарышев конкурсагӀа «Горячеисточненский» совхоза директоралла херджар. Дукха ха ялалехьа парх аьнна бохабир цо беррига болх. Балхара а партера а дӀаваккха вийзар из.

Пленуме белгалдоахар, района промышленносто пятилетка хьалхарча шин шера ритмично болх баьб, ялат, дулх, шура, фуаш, тха, комсаш йохкара планаш цу юкъа тӀеххкоачашъяьй, яхаш. Цхьабакъда, уж толамаш ноагӀо доккхагӀа хургдар кадраща беча балха тӀа райкома бюрос а цун секретараша а лакхе вай дийца кхоачамбоацараш хилийтадецаре.

Шеко яц, агропромышленни комплексе цу тайпара цӀенхаштта гӀалаташ хилара керттерча даькъе бехке ба РАПО кулгалхой, специалисташ. ХӀаьта пленуме е а йоагӀаш ира критика йир царна алхха тӀахьожам лоаттабара функцеш лелаярах кхоачамбарах, колхозашкеи совхозашкеи интенсивни технологеш, подряд а хозрасчет а юкъейоалаяра корта болаш новкъостал ца дарах.

ТӀаккха райкома бюрос фу ду агропромышленни комплексера гӀулакхаш тоадара, продукцега дӀадодар лохдара, деррига боахамаш рентабельни хилийтара? Цу хаттара дизза жоп даланзар пленуме къамаьлаш даьраша. Ховш ма дий, бюрос а райкома секретараша а РАПО, колхозийи, совхозийн специалисташа де деза цхьадола хӀамаш шоашта дӀатӀанийделга, гӀулакх долча а доацача а указанеш а телаш, цар балха юкъелелхалга, тахан деш дар керттера а лерхӀаш, перспективни дешаш къестадара йоаггӀача бесса терко ца елга.

ТӀАНИЯЬ РЕШЕНЕШ — КХОАЧАШЪЕ

Перестройкас дӀайолаяь позитивни процессаш дӀахояхьара, беррига коммунистийн кадрайи хьинар а бехктокхам а айбара, къахьегамхой творчески балха юкъеозара геттара лоархӀаме да тӀанийяь решенеш кхоачашъяра цахаддаш тӀахьожам лоаттабелга, цу гӀулакха лерттӀа йоакхо ца ерашкара доагӀар хьадехалга.

КПСС райкома бюрос тӀанийдеча соцамаш тӀа увттаду производства эффективность лакхъяра, керда формаш а технологеш а балха юкъеяхьара дешаш. 1986 шу долалуш бюрос тӀанийцар «Молочный № 1» йолча совхозе а «Староюртовская» яхача птицефабрике а бригадни подряда кӀийлен тӀа юртбоахама производства эффективность айярах бола соцам. Цу тӀа беррига боахамий кулгалхой декхарийла баьбар ялат кхедеча а хьайбай боахаме а коллективни подрядах пайда эца.

Цхьа юкъ яьлча баьча тохкамо хьахьеккхар, бюро указанеш кхоачаш а ца еш, цхьаболча кулгалхоша боахам къаьнача ӀаьдалагӀа лелабелга, хӀаьта цо толхаьяр совхозий экономика. Коллективни подряд юкъейоалаелга Ӏалаш ца дарах, райкома бюро соцам кхоачашбелга тесса дитарах «Загорский» совхоза директор Х. Такаев, «Степной» совхоза директор хинна С. Дараев цӀенхаштта партийни бехктокхаме эзар.

Бюрос тӀанийю решенеш кхоачашъяра массаза а цу тайпара тӀахьожам лоаттабу ала йиш яц. Цох дийцар пленуме къамаьл дьача «Грозненский» совхоза парткома секретара И. Амирхаджиева, Правобережненски юрта Совета председатела Б. Дагировас, «Гикаловское» ОПХ парткома секретара В. Кулаковас, кхычар.

— Соахка райкомера тхо долча кхаьчаб бюрос тӀанийца 15 соцам, — аьлар И. Амирхаджиева. — Уж пхийтте а партийни собранешка бувца безаш бар. Долче, тха-м кхы хӀама де кхувргдац. Райкома шаьра хов тха совхоз геттара халача хьал тӀа йолга. Цул дикагӀа дацар совхоза кулгалхошта, специалисташта партийни организацена бюрос, райкома секретараша, отделаша практически новкъостал дича. Соахка бӀарчча бригада хиннай тха совхоза болх тохкаш, из тоабара фу де деза хьожаш. Цу хана денз дикка ха яьннай, хьахиннад керда шу. ХӀаьта цу бригада рекомендацеш тхона хӀанз а йовзаш яц...

Нийса лархӀа йиш йолаш дац ер хӀама а. Масала, балха тӀа гӀалаташ дувлийтарах 1986 шера райкома бюрос бехктокхаме эзав 16 кулгалхо. Из даьд цар дош партийни организацешка дувца а ца дувцийташ.

ТӀанийяь решенеш кхоачашъелга миштa лел хара, кадрай бехктокхам айбара геттара лоархӀаме да бюро заседанешка, пленумашка, партийни собранешка, парткомашка коммунистий отчеташ ювцалга. Цхьабакъда, из болх цхьа система йолаш лелабаьбац.

Мел чӀоагӀа бюро членаш тохабаларах, йоахар пленуме къамаьал даьраша, уж массанахьа дӀакхоачалургбац. Долче, вӀалла ла йиш йолаш хӀама дац коммунистий, партийни организацей инициатива ехкалга, лакхера Ӏочутелача указанешка хьежаш багӀа уж Ӏомабелга. Новкъадале а, цу тайпара хӀама хӀанз а нийслуш да.

Решенеш кхоачашъяра дикагӀа тӀахьожам лоаттабе аьттув баргбац, йоахар пленуме, бюро заседанешка, пленумашка, собранешка отделай заведующеша, райисполкома председатела заместителаша, боахамийн предприятейи кулгалхоша, партийни комитетий секретараша из е вож решени чакхъяккхара дечох еча отчеташка ладийгӀача, цу балха хоржаш йолча партийни органий членаш дукхагӀа юкъеийзача мара. Цу хьакъехьа бюрос хӀанзарчоа хайра хӀама дац.

НАЬХА ДУКХАГӀА ЙОАКХО Е

Укх тӀеххьарча хана боахамийн предприятейи кулгалхоша, партийни, советски, профсоюзни органаша дукхагӀа йоакхо ю социальни проблемаш къестаяра. Бюро заседанешка моллагӀа дош дувце а, цунна социальни лостам бала гӀерт. Нах чубаха цӀеноаш, берий яслеш хьалъелга мишта лел, бытовкаш, салоӀа цӀеноаш дий, нах мишта кхоаб, цар унахцӀено лораяра фу ду хьож. ШийтталагӀча пятилетке хьалдаьд 37 эзар квадратни метр нах чубаха цӀеноаш, 1800 моттиг йола ши школа, кхо детсад, быта ши цӀа, кхо тика, 300 моттиг йола ахкан театр, Пригородни юртеи Йоккхача АтагӀеи хьалъяьй спорткомплексаш, 60 маьнги бола берий отделени хьайийллай райбольнице, Комсомольское яхача юрта маьхк ю завод болх бе йоланнай, кхыйола объекташ хьалъяьй.

Пленуме къамаьл даьча профсоюзий райкома председатела Х. Исаева, «Молочный № 1» йолча совхоза директора М. Дарчиева, 1 мая цӀерагӀча колхоза бригадира Г. Морозова, «Терек» объединене Ермоловски филиала наладчика А. Ясаева, кхычар белгал ма даккхара, гӀишлошъяра хьахьожаяьча капвложенеех пайда эцалга районе во лел. Масала, «Молочный № 1» йолча совхозе соахка хьалъяьяккха езаш яр АТС, быта цӀа, нах чубаха цӀеноаш. Царех цхьаккха гӀирс хьалбаьбаккханзар.

Цунца дувзаденна критика йир парте райкома шоллагӀча секретара С. А. Сангариевна.

Райисполкомо, цун председатела В. Жукова, йоахар пленуме, вӀаштӀехьдаккхац гӀишлош, соцкультбыта объекташ хьалъяра планаш кхоачашъелга. Дукха моттигаш нийслу квартираш дӀаекъача хана законодательство, социальни нийсхо телхаеш. 1986 шера денз хьалдаьдаьнна латтача «Атагинский» совхозерча цӀеношка хӀанз саг вахаш вац. Райцентрера дуккха квартираш яьсса латт, хӀаьта цӀеношта очереде ба 100 совгӀа дезал.

Перестройкас хьалхашка увттадеча кердача декхараша дӀа ма деххара лелабац районе идейно-политически болх, наха интернациональни, атеистически, патриотически, нравственни кхетам лулга. Из беча хьинаре дакъа лацац бюро членаша, кулгалхоша, юртарча интеллигенце.

Идеологически болх лелабара бехктокхаме йолча парте райкома секретара Л. А. Битаровас дукха ха йоаю тайп-тайпара мероприятеш чакхъяхара, цхьаккха гӀулакх шийга гӀолла мара чакх ца даккхийтта гӀерт, долче, цхьайолча хана шийна дӀатӀанийду отдела заведующе де дезар. ХӀаьта идеологически, политико-кхетам балара йоккхий проблемаш теркал ца еш юс.

БЕХКТОКХАМ — ХӀАРАНЕ

Перестройкана кулгалдеча райкома бюрос дувлийта гӀалаташ, цу даькъе нийслу кхоачамбоацараш керттерча даькъе дувзаденна да цун хьалхарча секретара Х. М. Витушева балха стилаца. Кадрашкара доаггӀар дукхагӀа хьадеха, тӀанийяь партийни решенеш кхоачашъелга Ӏалашде деза. СамокритичнегӀа хила веза. Юрта боахама дараш керттера а лоархӀаш, цо доаггӀача бесса теркал ца деш дут кхыдола дешаш. Райкомера юххьанцарча партийни организацешка дӀакхухьийта каьхаташ наьха санна кӀезигде деза.

Цу тайпара критически замечанеш йир парте райкома бюро хӀара члена, цар дукхагӀа терко е еза дешаш белгалдаьхар пленуме къамаьлаш даьраша.

Пленуме дакъа а лаьцар, цига къамаьл а дир КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома шоллагӀча секретара Д. Г. Завгаева. Цо къаьстта теркам тӀабахнийтар района экономически потенциалах бизза пайда эца безаш, райкома а бюро а члений хьинар айде дезаш хилара. Масала, 1986 шера районе хиннай 23 а 1987 шера 21 а бюро заседани. Кхоъ е виъ бюро член воацаш чакхйийннай уж. Бюро членаша хайра новкъостал деш бац юххьанцарча партийни организацешта. ЛурчогӀа районе хиннай 850 партийни собрани, бакъда, 40 собране мара хиннабац бюро членаш, хӀаьта соахка — 60 собране. 1987 шера ВЛКСМ райкома бюро заседане цхьаь цаӀ парте райкома бюро член хиннавац. Наг-нагахьа мара хилац уж юрта Советий сессешка.

Д. Г. Завгаева райкома бюрона критика йир кадраш хьахьоржача а балха хьежаеча а формализм лелаярах, уж сов дукха хувцарах. Иштта ледара лел районе социальни программа кхоачашъелга, цӀеноаш а соцкультбыта объекташ а хьалъяра хьожаяьча капвложенеех пайда эцалга, дукхагӀдола боахамаш кийча дац йиззача хозрасчета а самофинансироване а хьалашка болх бе.

Из деррига нийсденнад боахамий а предприятей а кулгалхоша гӀулакх къаьнача ӀаьдалагӀа леладарах, кердадар юкъедоаладара партийни организацеш, парте райкома бюро оарцагӀа ца яларах, аьлар цо.

М. ХАМХОЕВ.

Шоай болх чӀоагӀа безаш а цунах дика кхеташ а бола говзанчаш дукха ба малгобекски горбыткомбинате. Царех цаӀ я вузальщица Мержоева Маржан. Диъ шу хьалха ученица а йолаш, дӀаболабир цо ший къахьегама никъ. Караерзаеш йола говзал геттара дукха езаш, хӀама хара хадданза тӀаккхувш йола Маржан кхо бутт а балалехьа ший професси Ӏома а яь, станока тӀа ше болх бе йолаелар. Юххьанца цхьацца йола халонаш нийслора цунна, цхьабакъда, хала хиларах балхах бӀукъожабеш йоацача цо эшайора уж. Цудухьа дукха юкъ ялалехьа ший балхах дика кхийтта, дуккхача хана денз укхаза къахьегашбарашца яхье яьлар из.

Заказчика оалаш дола баркал эггара дезагӀа дола совгӀат лерхӀ цо. Беча балха юкъе цхьаккха тайпа сакхат ца нийсдалийтарал совгӀа, хӀара сменагӀа нормаш 170 — 180 процент кхоачашъеш я из. Цудухьа предприятерча болхлошта юкъе эггара хьалхарчарца рапорт делар цо дӀадахача шера план кхоачашъярах.

БархӀ шу да цу горбыткомбинате Сусуркиева Марем Алаудиновнас болх бу а. Цу шерашка дукха дика хӀамаш карагӀдийннад цунна ший балха тӀа. Массаза а тӀехдика хул цо кхоачашдеш дола заказ, яхаш дувц цунца къахьегаш болча болхлоша, трикотажни цеха заведующе Нальгиева Илеза Розас. Цхьа моттиг нийсъеннаяц ший бехкагӀа цо балха тӀа хьовзам хилийта. Цудухьа ерригача коллективо чӀоагӀа лоархӀаши сий деши я из. Цун балха хьокхамаш белгала а доахаш, дукха сийлен грамоташ, ахчан премеш тийннай цунна. Массехк бутт ба Марем укх шера чотагӀа къахьегаш йола.

СУРТАШ ТӀА: вязальщицаш 1. М. Мержоева; 2. М. Сусуркиева.

Б. БАБХОЕВА сурташ.

КЕРТТЕРДАР—ПРОДУКЦЕ ДИКАЛ

СМЕЖНИКИЙ ДАГАРА ХИЛА

МоллагӀча а предприяте госприемка болх дӀаболабала беза ведомственни боацача тӀахьожама хьалашка беча балхага йовлара еррига служба кийч а йийя.

«Электроприбор» заводе иштта дӀаболабелар из. Из де лерхӀаш госприемка юкъейоалаярахи цу хьалашка беча балхага предприяте еррига службаш кийчъярахи приказ арадаьккхар.

Госприемкана продукци этапех хьалхашка кхахьа болабелар 1986 шера октябрь бетта. Укхаза хьагучадала доладелар цӀенхашттара дешаши динза дисараши. Хьалхарча деношка а нийсделар цхьайола техпроцесcаш ГОСТ-о дӀадехараша ма яххара ца хилар — уж яр зубчатни червязни передачаш.

Цу тайппара, 25 процентага кхаччалца йола технически документаци цӀенхаштта хувца езаш хилар. Конструкторски документаци НТД-ара даьнна дар. Аппараташтеи цилиндраштеи дола технически хьалаш цхьайола пункташ шин тайпара кхетаеш, нийса йоацаш яр, и. кх. дӀ.

Укхаза ала доагӀа техдокументаце белгалдаьха кхоачамбоацараш оперативно дӀадаха йолаелар заводской службаш, керттерча даькъе, лоацца хана документаце порядок а оттайир, хӀана аьлча, из эггара хьалхарча аргӀана продукце дикала Ӏаткъ.

ХӀаьта болхлой приспособленешца, мерителца, ритмични балхаца Ӏалашбар санна долча производственни дешай хьакъехьа гӀулакх геттара низкъала дӀадода, ханаш тӀехьайоах, гӀулакхаш дохаду.

Юххьанца дукха дар дезаши завода службашца дувза ца лураши: малав продукци хьалхашка я езар, хьанца тахка еза, хьан хьанна лу документаш — из деррига къоастадара дукха ха езар. ХӀаьта мича хьажа веза продукци хьаэцарга — дӀаяларга? Конвейере дӀа-юха хьа моттиг мичай. ХӀанз лехай, тоа а яй къаьстта по-[illegible]

[illegible] ... ЭР-620К4 яхача аппарата уьлай конструкци тешаме — [illegible] тоадаьд, ЭР-420К температура нийсъяра блок кхы а тешаме йолчунца хийца, и. кх.

Цу тайппара, гулъяь кийча продукци дукха йолча производстве заводий - смежникий комплектующи изделейи полуфабрикаташ хул юкъе, боккха лоархӀам болаш да нийсса входной тӀахьожам вӀаштӀехьбаккхар. Вай поставщикий продукце дикалга чӀоагӀа хьажа веза. Балха из участок хиланза яргйоацача НТД-аца, бустамий средствашца, ОТК болхлоща Ӏалашъе еза.

Боккха лоархӀам болаш да брака акт оттаяри хиланза ца даьлча, поставщикага раьза ца хилар, дӀакхайкадари.

Госприемка юкъейоалаяьча республика предприятешка балха хьалхара итогаш миштай? Масала, хьаэцаргьяа вай «Электроприбори» Назрановски «Электроинструменти». БӀарччача бетта хьачулуш йола продукци боагӀача боарамагӀеи хан-ханпахьеи хилац. Масала, 1987 август бетта хьалхарча декаде ерригача продукцех 16 процент госприемкана хьалхашка ера, шоллагӀча декаде юхейиса еррига а.

Октябрь бетта хьалхарча декаде 2 процент, шоллагӀча декаде 19 процент.

Керттерча даькъе госприемкас дӀахо тоае юхачуйохийт продукци 3-ча декаде.

Декадашкеи деношкеи йийкъа хӀара бетта кийча продукци госприемкана хьалхашка яра план - график я наьсархой. Из план барт баь я ОТК-ацеи госприемка кулгалхочунцеи.

Новкъа хете а, хӀанз из кхоачашъеш яц. Цун бахьан да заводо ритмични болх ца белга. Ер да цунна дола хаьдда масал: хьалхарча декаде продукци хьачулу 8—13 процент, шоллагӀча декаде — 27—30 процент, кхоалагӀча декаде — 55—60 процент. ХӀанз уж хьокхамаш кӀезиг-дукха тоалуш да. Бакъда, хила дезачунга диллача уж гаьна да. Завода [illegible]

[illegible] лаш яц ОТК а госприемкас чӀоаггӀа хьал ца лаьцача, ОТК-аи госприемкеи дика йоаца продукци завода коанаӀарел ара ца ялийтара йола союзникаш я.

«Электроинструмент» заводе госприемка ОТК-ацара цхьоагӀо миштай?

— Новкъа хете а, цу заводе цу тайпара йола цхьоагӀо хьахиннаяц. Бахьан фуд аьлча, ОТК ший балха тӀа эргаяьннаяц. ОТК болхлоша принципиальни позици лаьцаяц. Бакъда, из ала дагӀац тохкамхоехи входной тӀахьожама участка контролерехи. ОТК дуккха бола болхлой механически цехе, литейно - прессови участке, гӀишлон - отделочни машиний цехе дог доацаш кхоачашдеш ба шоай декхараш.

Сона хетачогӀа, цар лаьцар зенне позици я. «Нагахьа санна госприемкас дӀаэце, тхо, вешта аьлча ОТК болхлой, духьала дац», — йоах цар.

Продукци брак йолаш арахецараштa моральни а материальни а Ӏоткъам бац. Дукха йола оатхалаш бокъонца брак ю, уж керттерча даькъе производства чотагӀа тӀерайоах.

Оперативни тӀахьожам а брак ца хулийташ продукци соцаелга а дац. Нагахьа санна уж хӀамаш дой а, из системагӀа а доацаш, нийсдаларагӀа деш да. Из а нагахьа санна госприемка юкъеэккхе. Лоацца аьлча, ОТК служба ше дӀаюстаръяьннай ший декхарашта.

Мишта Ӏаткъ из госприемка балха? Лакхехьа аьнна ма хиллара, предприяте балха ритмичность юкъарчал доацаш продукце дикала Ӏаткъ. Завода болх ритмични боацача хана дика йоаца изделеш чакхйоалийтарг йоацаш нийсбе беза ший болх госприемкас.

3-ча декаде госприемка беррига болхлой кийчача продукцега хьажа бохийт кхаь сменагӀа, хьалхе а продукци маца хьалхашка яхьаргья а хайя. Оатхалаш хьаечеи техпроцессаш лелаечеи оттабу тӀахьожам цунца мелла а [illegible]

И. МАНТАК, стандартизацешкеи бустамий средствашкеи хьежаяча [illegible] инспектор.

ДоаггӀа къамаьл хиланзар

Грозненски консервни заводера хӀанз а дукха нах балхара дӀабувл. Духхьал гаргга саг дӀаваьннав. Иштта дукха моттигаш я во продукци арахецаш а. ЧӀоагӀа мела лел предприятешта реконструкци елга. Къахьегамеи технологическии дисциплина телхаю хадданза. Кхоачашъяьяц ассортиментех йола план а. Цу дерригача кхоачамбоацарех кӀезига дийцадац завода партбюрос, къаьстта укх тӀеххьарча ах шера. Бакъда, хоалуш дац из юкъе гӀортарах даьнна беркат.

Уж дешаш дувцарг ма дий дьына хетар перестройкан кулгалдарах хиннача завода коммунистий собрание. Халахете а цу тайпара къамаьл хиланзар.

Партбюро секретара В. Недвежаева дукха дийцар завода коллективна карагӀдаьча декъах. Бокъалдар аьлча, цхьаьца толамаш, дахьа вӀаштӀехьдаьннад. Кхоачашъяьй консервни арахецаеш [illegible] шина хьалхарчу шера планаш.

Докладчикас белгалдаккхар, заводе хӀанз а кагий дувцаш ду моттигаш хилар.

Партбюро секретара дийцар коммунистий мугӀараш [illegible] дола гӀулакхаш. Духхьал отчетни юкъа 9 коммунист тӀаккхийттав.

Хила боагӀача боарам тӀа бац комсомольски организацие болх а. Партийни организацеца тӀехьарча хана комсомола балха тӀа тӀера тесса дитад.

Партбюро секретара заместитель ва Х. Висултанов. Лакировочни цеха начальника заместитель ва из. Хетадора, цо перестройкана кулгалдарга [illegible] Бакъда, цун къамаьл дувцаш цеха карагӀдаьннарех дувцаш йолча цифрех [illegible]

Партбюро секретара заместитель [illegible] Л. Музырас [illegible]

— Со цецӀйоаккхаш да цхьа хӀама, — аьлар лакировочни цеха болхлочо М. Гумуковас. — Прогулаш ярах балхара дӀаваьккха саг цхьа ха-юкъ яьлча юха а хьаэц. ТӀаккха малагӀча дисциплинах дувцаргда укхаза? Цул совгӀа, геттара а кӀезига хул кулгалхошца вӀашагӀкхетараш.

Кердача хьалашка болх бе доларо арахецача продукци дӀалакха хулга дӀадех. Тахан из дош заводе эсала латтилах [illegible] завода лаборатора заведующе Н. Гаголова.

Вай массайолча цехашца [illegible]

— Ма дарра аьлча, продукци дукха раьза хулга дац, — аьлар цо. — Укх цхьан шера 180 эзар условни банка [illegible] продукци дикагӀа хилийтар тӀаберзабала болх. [illegible] ХӀаьлха 14 саго деш хиннар дале а, продукци дикагӀа [illegible]

Перестройка еча чӀоагӀа лоархӀам болаш да материалий, бийдала кхом белга, оборудованех, механизмех нийса пайда ийбелга. Цох ца кхетачох тара да цехий, участкай кулгалхой, болхлой. Цунна тешал деш да банкаш дӀакъувлача ногӀарашта чудехка хьамча гӀозараш деча участкана юхе латта бракованни гӀозарий [illegible]

Нийса предложени яр Закриева йоалаьяр. ХӀаьта а из жоп доацаш-м йисар, кхыдола гӀулакхаш санна.

Долче, перестройкана кулгалдара хьакъехьа белгаза къамаьл хиланзар [illegible]

А.-Г. УГУРЧИЕВ.

Вай лоалахой болча

СЕДКЪАШКА БОДА НИКЪ

Цу денга хьежаш бар дуккха а нах. Ховш дар Манаров Мувса космически вахтага кийчлуш волга. Юххера а хьатӀакхаьчар из гӀоза ди: М. Манарови цун новкъостийи космически орбите ба, аьнна, хоам бера вай даьхен столицера Москвера.

Космонавта да-нана хӀанз Полтаве бах. Цун дас, Манаров Хирама Мусаевича, тӀом а болабалалехьа хьалха военни училища чакхъяьккхай. Цул тӀехьагӀа моастагӀчох латташ хиннав. Чов а яь госпитале иллав. Ветерана накха хозбу даьхен совгӀаташа.

ТӀом чакхбаьнначул тӀехьагӀа Ф. Э. Дзержинске цӀерагӀа академи чакхъяьккхай Хирама Мусаевича. Цул тӀехьагӀа Азербайджане, СибарегӀа, Украине гӀулакх деш хиннав. Отставке воалача хана полковника чин долаш вар из. ХӀанз Полтаве болх беш ва.

Ший мараца цхьана атта доаца эсара вахар декъаш хьаенай цун сесаг Манарова Асват Абдулаевна а. Уж шаккъе а Дагестане, Кумухе баь а хьалкхийна а ба. Укхаза да цар цӀа а.

Хургвола космонавт Баку ваьв, юкъера школа СибарегӀа чакхъяьккхай цо. Дика дешаш, техника езаш, конструктор хила ловш вар из. Школа чакхъяьккхачул тӀехьагӀа Москверча авиационни институте деша эттав. Цул тӀехьагӀа Подмосковье болх беш хиннав. Цигара дӀайийцав из космонавтий отряде а.

Кастта саг йоалайир Мувсас. ХьоалчагӀа Полтаве, да-нана дахача городе, дир. Духхьал къонабарий гаргара нах гулбенна Ӏанзар цига, беза хьаьший хинна баьхкар Мувсай новкъостий — космонавташ.

— Из-м бокъонца дола дагестански хьоалчагӀа дар, — яхаш дувц МанаровгӀар гаргарча наха. — Мувса лезгинка халхар деш вар. Халхабовла Ӏомабир цо ший новкъостий а.

Каст-каста Дагестане воагӀар Мувса. Хиннав из ший да-нана даьхача Кумухе а. Дукхадеза гӀулакхаш — книжкаш дешар, муамашка ладувгӀар, сурташ дахар.

Из да тахан Мувсайх ала йиш яр. Юхедисар, космически вахта чакхъяьнна цӀавеначул тӀехьагӀа, цо ше дувцарга хьежаргда вай. ХӀаьта хӀанзарчоа: «Никъ нраз долаш хилба хьа, хьалхара дагестански космонавт!»

«Дагестанская правда».

ПРЕМИ—БЕРАШТА

1140 сом — иштта ла яр № 2 йолча Нальчикерча пассажирски автотранспортни предприяте коллективо ше шефски гӀулакх деча школа-интерната дешархошта дӀахьожаяь премн.

Снйлахь - боккхача Октябра цӀейна накъайолаш, городерча предприятештеи организацештеи юкъе йоаржаяьча социалистически яхье хьалхара моттиг яккхарах кхойттагӀча бригадана енна яр из преми. Ахча берашта дӀахьожадар ловш предложени елар бригадира В. Беттеева, бригадни совета членашта М. Черкасовас, А. Радуненкос, кхычар.

Иштта да Нальчикерча автотранспортникаша Советски берий фонда юкъедихьа дакъа.

«Кабардино-Балкарская правда».

ДОТТАГӀАЛ

«Вайга Ленина васкет даьд доттагӀал лораде» — иштта цӀи йолаш дар Орджоникидзерча № 41 йолча школе чакхдаьнна Советски Союзаи Индеи юкъерча доттагӀала кӀира. ХӀара класса хьалхашка оттадаь декхар — Индерча моллагӀйолча цхьан штатах дувца материалаш гулъяр. Цул тӀехьагӀа «герга» истол хилар. Цига дешархоша дийцар Инде историх, экономиках, культурах.

ДоттагӀлен кӀира мероприятешка дакъа лоацаш хилар Нохч-ГӀалгӀай республикера баьхка хьаьший — город Грознера № 41 йолча школен дешархойи хьехархойи.

«Социалистическая Осетия».

Комсомольцех дола дувцараш

МАСТЕР

Къона специалист ва Непряхин Виктор. 1985 шера цо ийстеькккхай Ростовера машиннаькъа инженераш кийчбу институт. Грозненски вагонни депо чархаш тоаеча цеха мастер ва. Йоккха коллектив яц Виктора кулгалдер, верригаш а 30 саг. 25 шу мара даланза зIамига саг ва из. ВЛКСМ член.

— Виктор мишта нийсделар хьо укх депо хьожавар? — хетт аз Непряхинга.

— Из цIаьхха дагадоацаш хинна хIама дац, массехк шу хьалха Орджоникидзевски военни училище деша отта вIаштIехь ца доалаш висар со, — йоах Виктора. — Цул тIехьагIа укхаза депо сай да волча слесаралла балха эттар, экспериментальни цехе. Цо укхаза къахьега 30 шу да. Цул совгIа, са воккхагIа вола воша а ва вагоний осмотрщик - ремонтник. Династе эстафета дIахояхьар санна хIама дар аз даьр.

Шин шера гаргга депо къахьийгачул тIехьагIа заочно институте деша эттар Виктор.

— ХIанз коллектива хьалхашка латтача керттерча проблемех цаI я помещенеш готта хилар — йоах Непряхина. — Тха предприяти хIанзчул 50 шу хьалха хьалъяь я. ДIа-юха хьовза моттиг яц, хала да болх бе.

ДIахо Виктора дийцар, кулгашца лу балхаш дукха хиларах. Ше инженер хиларах тарра, чIоагIа новкъа да цунна болхлошта - ремонтникашта цхьаккха новкъостал де ший вIашIехьа ца далар. Болх аттача боаккхаргбола инженерни хьаькъал, уйла тIаяхийта ха тоъац Виктора хIанз.

— Тха болх ритмично дIабахийтац нах хадданза совхозашта, гIишлонхошта новкъостал де тIера боахаш хиларах, — йоах Непряхина. — Из доацаш а токараш тоъаш бац тха цехе.

— ТIаккха хьо хье сево сецаву укхаза? — хетт аз Викторага.

— Коллективо, — жоп лу цо. — Сона чIоагIа безабеннаб сайна уллув къахьега нах. Царех дукхагIбараш итт, ткъаь шера укхаза болх беш ба. Тха участкер-м адац кагирхой. Къахьегам царна безаргбола наькъаш лех оаха. Барт болаш я тха коллектив.

Цудухьа Непряхина участко дош делар цхьанна а саго диззача шера къахьегама дисциплина толхаяь моттиг ца хилийта. ХIаьта администраце, профкома шоай оагIонгахьара «договор-обязательства» тIа шоашта дIатIаэц нагахьа участко ший дош кхоачашдой «кхойтталагIча» алапена кхы а 30 процент ахча тIатоха. Масала, слесара «кхоайтталагIа» дола алапи 105 сом хиннадале цунна тIакхетаргда 31 соми 50 кепиги. Бакъда, уллув болх бечо дисциплина толхаяь моттиг хуле 94 сом мара эцаргдац.

Лоацца аьлча, участок, бригада ше къоастаде бокъо йолаш я-кх дисциплина телхаерий дош. Коллектив, мел из зIамига яле а, йоккхий бокъонаш йолаш я. Цо юхьдухьала дIаоал харцваьнначунга, юстаравала. ХIаьта администраце духьала яла бокъо а яц укхаза.

— Нагахь болх бе безам болаш вале, мел эша новкъостал долаш ва хьо, талмастта хIама дер, киловзал лелаер гаьна валийтац.

— Цу хьакъехьа масал доаладергдарий Iа? — хетт аз мастерага.

— ХIанз 70 шу даьннад цехе мастер хиннача Б. Сафронова. Итт шу да цо пенсе вахачул тIехьагIа слесаралла болх бу. ХIаьта ше мастер волча хана 15 шера вIаштта депо дикагIвола мастер лоархIаш хьавенарех ва Борис Владимирович. Со цехе валехьа (из дIаваьнначул тIехьагIа) ворхI мастер хувцавеннавар. ХIаьта мастер а волаш болх бе волавелча сона тIавера Сафронов. Болх безаш вале, ше новкъостал дергда, аьлар. Эггара хьалха дика бакъахьа хетар хьалхадоахар сона Борис Владимировича. Саг ший низах тешаве ховш ва из. Эшшача доаггIар ала а вицлац.

Виктора чIоаггIа накъаваьннав цхьан хана мастер хинна, хIанз депо начальника заместитель вола С. Гаврилов а.

— Виктор Сергеевич, хьога хаьттача, малагIа оамалаш йоахкаш хила веза кулгалхо?

— Бехктокхам бовзаши доаггIар хьадеха ховши, — жоп делар цо.

У. АЗАМАТОВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Эфиопе правителство хьинаре гIулакхаш чакхдоахаш я мехка Къулбаседа районашка этта моцал дIаяккха гIерташ, цига юха а йокъал эттай. ХIанз Эритрея, Уолло, Тигре, Харэрге яхача провинцешка бахача 5,2 миллион гаргга болча наха кхача тоъац. Цу районашка кхачан продукташ дIаекъара йола центраш хьаяьй, ханна йола амбулатореш вIашагIъехкай. Наха 50 эзар тонн гаргга ялат дIаденнад паччахьалкхен резервашкара. ООН а Дунен халкъашта юкъерча ЦIеча ЖIарга а яхкийта транспортни средстваш болх бе йолаенний эггара чIоагIагIа йокъал эттача Тигре Соэб яхача портера мовхьаш сихха дIакхухьача.

СУРТА ТIА: Тигрерча цхьан районе кхачан продукташ дIаекъача моттиге.

Прессенс бильд — ТАСС сурт.

ЦКЪА ЯЗДАЬЧОХ ЦIАЬКХА А

КРИТИКА ЯЬЧУЛ ТIЕХЬАГIА...

Ер хIама тахан дIадоладенна дац, укхан ший истори да. ДIадахача шера 14 мае «Сердало» газета тIа араьлар «ХIана дIаваьккхар мастер?» яха материал. Цу тIа дувцар «Грозгоргаз» яхача эксплуатационно - производственни управлене балха тIа долча цIенхаштта кхоачамбоацарех, газови боахама эксплуатаци еча кхерамзле Iалаш ца яр бахьан долаш нах а боабеш хатараш хинна моттигаш хиларах.

ДIахо газето дувцар шоай балха тIа бисар бокъо йоацаш бахача наха газ чуехкарах жоп дала дезаш бола мастераш, инженераш. Кулга цIена боацача наха хIама яккха никъ шерра хьабиллар «Грозгоргазе». Гучаьлар вIалла исполнительско - технически документаци йоацаш а газопроводаш чуехкаш, бахача наха газ чуйилларах доагIа ахча паччахьалкхен кассе дIачу ца телар санна йола а кхытайпа а факташ. ХIаьта цу дерригахарцахьарча хIамашта духьалваьнна технадзора мастер, коммунист Ш. Плиев «реорганизаци еш хиларца дувзаденна» да, аьнна бахьан а даьккха, балхара дIаваьккхар. НийсагIа аьлча, бакъдар гуччахьа дувцаш вар новкъара дIаваьккхар «Грозгоргаза» ЭПУ кулгалхоша, цу тIа къахьегама законодательство гIожа толха а деш.

Уж а кхыйола а факташ ювцаш газета цIенхаштта критика йир «Грозгоргаза» ЭПУ кулгалхой балха стилан методаштеи, гучадаьхар укхаза къа а ца хьегаш йоахача доходий, кхыча харцахьарча гIулакхий овлаш.

Из материал араьнначул тIехьагIа редакционни истола тIа Iодижар ши жоп. Хьалхардар — «Чечингаз» яхача объединенера. шоллагIдар — КПСС Старопромысловски районни комитетера. Хьалхарча документа тIа «Чечингаз» объединене директора Ю. Героева редакцега хоам бу, материала тIа дийцар бакъда. къахьегама законодательство телха а деш дIаваьккха мастер Ш. Плиев, балха воацаш яьккхача хана бетта юкъера нийду алапи дIа а луш юхаметтаоттаве «Грозгоргаз» ЭПУ администрацена предложенненай, яхаш.

ХIаьта парте Старопромысловски райкома редакцега дайта жоп оаха дерригa а кепатох.

КПСС СТАРОПРОМЫСЛОВСКИ РАЙКОМО ХОАМ БУ: «1987 шера 14-ча мае «Сердало» тIа араьннача «ХIана дIаваьккхар мастер?» яхача статья тIа дийцар техкад «Кавказгазспецстрой» треста СССР Госгортехнадзора Къулбаседа - Кавказски округа управлене, «Чечингаз» объединене викалашца цхьана. Аварийно-диспетчерски служба начальник хиннача Ш. Плиева шоай начальникага Калайтановга город Грозне Сунженски улицагIа лаьттан кIал гIолла йода газопровод дIахо эксплуатаци яра кхераме я, яхаш, докладной язъяь хилар бакъдудаланзар.

Авари хиларах «Грозгоргаз» ЭПУ хиннача начальника, керттерча инженера, лаьттан кIалхарча сетей мастера Ленински районни халкъа судо суд яьй. Цул тIехьагIа «Грозгоргаза» ЭПУ кулгалхоша цхьадола де деза гIулакхаш даьд нийсдалийта кхоачамбоацараш дIадахара. 1986 шера юхайиллай 36,5 километр газопровод, комплексни методаца техкай 575,6 километр, плотность, мшиттай хьожаш техкай 223,3 километр, лаьттан кIалхарчу 37,4 километр газопровода опрессовка яьй.

Улицашкарча газопроводех турбаш дIахоттаи йола укх [illegible] моттигаш хьалгIожагIа тайпа нарушенеш еш моттиг хиннай. ХIанз дIахетта [illegible] хьеллаши дIакъовлаши техкай приборни методашца, дукккхаяраш лаьттан тIа хьалтIа а яьхай. Газопровод Чичерина улицагIа хьалтIайоаккхаш цхьайола нарушенеш йир, уж тIехьагIа дIаяьхай. Цу газопровода изоляцега хьежача гучадаьлар, газопровода тIара изоляци кхаь шера йолча хана болх бара мегаргйолаш хилар (1987 шера 23-ча сентябре оттаяь акт).

Статья тIа дувцар тохкаш керда газопроводаш хьалъяра дикалга юкъ-юкъера хоржаш хьежар:

— Державина улицагIа 287 долча «Красный молота» завода 125 квадратни метр хулача нах чубахача цIенна тIайодача газопроводага, Н. Буачидзе улицагIарча, Б. Хмельницке улицагIарча 141-нен 142-нен кварталашка йолха газопроводаш эргаьхьа тоайир. Факташа тешалду, бIарчча хьайийцача уж газопроводаш мегаргйолаш хилара.

Бокъо йоацаш бахача наха газ чуехкаш моттигаш йолга бакъда. ХIанз дерригача бахача наькъа цIеноштa шозлагIа инвентаризаци ешлатт. 1987 шера 1-гIа сентябрь тIакхоачаш меттаоттаяьй 759 цIен документаци, 123 цIен газ дIахоадаяьй. 314-нега уведомлени яхьийтай, административни комиссе дIачуеннай 18 акт.

Рабочи улицагIа № 37 йолча цIен догазификаци еш оттабаьр боккъонца хьабаьча балха мах ба. Из сметничул кIезигагIа хилар бахьан да газови плитаи проточни водонагреватели цIен даьша шоаш ийца хилар.

Газовикаша массехка квартирашка газ чуйиллар бакъда. из ховш хиннаб «Чечингаз» объединене кулгалхой. ХIанз цу тайпара балхаш деш дац.

А. Ужахов аварийни служба начальник вац. «Грозгоргаз» ЭПУ болх беча юкъа пхеза административни бехк баьб Ш. Плиевна.

«ХIана дIаваьккхар мастер?» яха статья ювцаш 1987 шера 24-ча сентябре хьайийлла партийни собрани хилар «Грозгоргаза» ЭПУ. Собране къамаьл даьраша управлене долаш дола кхоачамбоацараш бакъ а деш, йоахар. Ш. Плиев хьалха аварийно-диспетчерски служба начальник волаш ший декхарех лоархIавацар, ший новкъосташта духьала анонимкаш язйора, цунах кляузники шантажисти хиннав.

Старопромысловски района прокуратурас КПСС райкомага хоам бир РСФСР КЗОТ-а 34-ча статьяга хьежа болхлой штаташта сокращени еча хана В. Шержуковай, Р. Мазолевскаяй, Н. Ремизовай балха тIа битара дукхагIа бокъо я. Балхара дIавоаккхаш Ш. Плиевна кхыбола болх беннабар, бакъда, цунна из раьза хиланзар.

«Грозгоргаз» ЭПУ администрацеи партийни организацеи кийчъяьй статья тIа дийца кхоачамбоацараш дIадахара йола организационно-партийни мероприятеш. Уж кхоачашъяра тIахьожам беш я КПСС райком.

Л. НЕДЕЛЬКОВА,
КПСС Старопромысловски райкома хьалхара секретарь.

ЦУ ХЬАКЪЕХЬА РЕДАКЦЕНА ХЕТАР:

Фу аргда цу жопах лаьца? Бакъда А. Ужахов тахан аварийни служба начальник воацалга. Амма, дувцар из дац. А. Ужахов моллагIча гIулакха тIа вале а, цунна а е бIарчча хьайийцача управленена а учрежденеш я республике. [illegible]

кхычарна а малагIа бехк баьб?

Техкача гучадаьннад духхьал цхьан Заводской районе 1,5 эзар гаргга цIагIа бокъо йоацаш газ чуйиллалга. Царех исполнительско - технически документаци йоацаш 397 квартира я, 66,7 километр газопровод йиллай. Иштта паччахьалкхен кассе дIачудодаш ахча а доацаш, города хьахийцача лимитах бакхача нахах яздадар оаха. Парте райком а общественность а сагота хила езаш гIулакх дацар из? Цхьабакъда, бIаргагуше деш латта къоалаш харцахьа да аланзар, цу гIулакха цхьа саг бехктокхаме а озанзар. Учет а йоацаш йогаьча газах хьахиннар гуш да: таханарча дийнахьа «Грозгоргаз» ЭПУ дебиторски декхар 3 миллион сом гаргга да, цох бахача нахага доаллар 483 эзар сом а долаш.

Газопроводах турбаш дIахоттача гIожа нарушенеш хиннагIа бакъда, хIанз из цIендаь дIадаьккхад, яхаш да дайта жоп. Техкача гучадоал укхаза дукха хIама хувцаденна доацалга. Масала, дукха ха йоацаш управлене Петропавловски участка болхлоша уж санна нарушенеш а йолаш газ чуйиллай «60 лет Октября» совхоза квартирашка. Цу тайпара факташ хилча мишта язду кхерамзле Iалашъяра дедезар даьд, яхаш?

Оаха дувцар бахача наха газ чуйилларах доагIа ахча дерригa а паччахьалкхен кассе кхачац, яхаш. Цунна тешал деш массехк масал а доаладаьдар. Бехказа бовла гIерташ тхога язду, заказчикай шоай материалаш хиннай, из бахьан долаш сметни документацеш тIа долчул кIезигагIа хул дIачулу ахча, аьнна. Из иштта да, е дац. яхаш къовса дахкац тхо. Бакъда, цхьаккха-м хов: къоал де безам болчоа хьабийлла никъ из болга. Иштта деце, мегаций заказчикий материалаш малагIаш, цар фу мах ба сметни документацеш тIа белгалдаккха? Уж а кхыдола а кхоачамбоацараш доллаше, тхо къарде ца а гIерташ, бакъахьа дацар-хьогI болх тоабара де дезар даьдаларе.

ХIанз массехк дош аргда вай аьлдиташ дувц, шантажист, анонимщик ва аьнна белгалваьккхача мастерах Ш. Плиевх. Уж дешаш тхона хьалха хозаш дац. Материал кийчъеча хана а вувцаш вола мастер ше дика вац, яхаш тхо тешаде гIерташ дукха къахьийгар управлене цхьаболча кулгалхоша. Фуд цо даьр, аьнна хаьттача, хьаала корта а болаш цхьа дош хиланзар, тхона духьала документаш гулду цо, йоахар. ХIаьта тIехьарча 4—5 шера е партийни е административни из бехктокхаме эза моттиг яцар. МалагIа кIал кIийле йолаш анонимщик ваьв - хьогI райкомо новкъостал дехаш редакце гуччахьа письмо яздаьча сагах? Критика ла безам ца хилар мара, кхы фуд из. Ш. Плиева мел дийцара-м, хIанз кIалтIадаккха гIерте а, бакъ ма дий. Цо гучабаьхараша дийцар хьагул а даь, иштта бехктокхаме доацаш къамаьл де йиш йий коммунистах райкома секретара? Вувццача бесса во саг вале, партийни бехктокхаме ца озаш хIана лелаваь Ш. Плиев? Управлене кулгалхой, цхьаболча специалистий балхах критика ярах принципиальни волча коммуниста бекхам бар мара, кхы хIама дац из. Духхьал цудухьа совваьлар мастер управлене кулгалхошта. ХIаьта а дош долчча бесса тахка а ца тохкаш, райкомо хьаллоац управлене кулгалхой оагIув. Болхлой штаташ кIезигъеча хана мастерий В. Шержуковай, Р. Мазолевскаяй, Н. Ремизовай балха тIа битара [illegible]

гадехад 1981—1982 шерашка Ш. Плиевна цхьацца взысканеш яь хилар?

Ш. Плиев дIаваккхар нийса да е дац къовса дахкац тхо. ХIана аьлча, хьалха язъяьча статья тIа оаха хаьдда аьннад цунах тхоашта хетар. Аьннача тха тIатоха безам ба цох лаьца облсовпрофа «Грозгоргаза» ЭПУ, «Чечингаз» объединене кулгалхошка дIаяхийта предписани. Цу тIа йоах, мастер Ш. Плиев харцахьа, къахьегама законодательство телха а деш дIаваьккхав, из кхычарел дукхагIа бокъо йолаш ва балха тIа виса, из меттаоттаве декхарийла я администраци. Цу тайпара вывод еш облсовпрофа теркалдир иштта Ш. Плиев лакхера дешар дийша специалист волга, 20 шу совгIча хана цо газови боахаме болх баьлга, из «Знак Почета» ордена кавалер хилар.

Цхьабакъда, облсовпрофа предписани а «Чечингаз» объединене директора приказ а дош ца хеташ тесса дитар Н. Образцова, мастер Ш. Плиев балха юхаметтаоттавинзар. Малав цунна из бокъо еннар? Малав чурваьнна кулгалхо бехктокхаме озаргвар? ХIаьта парте райкомо редакцега дайтача жопа тIа цу дерригнех цхьаккха а тайпа хIама хьоахадьдац.

Иштта да-кх дайта жоп. Цунна анализ еш тхона дагадаьлар хIара пункт къаьстта ювцар дацар. ХIана аьлча, тха аргументеш дIайицараш малагIаш я е эцанза яраш малагIаш а харал совгIа, тхона лоархIаме дар парто райкома позици малагIа я хар. ХIаьта из ерригa а объективни йоацалга лакхе йийцача факташа хьахьокх. Дош мадарра тахка а ца тохкаш, отписка яйтай райкомо редакцега. Кхыметтел из вIашагIйоллара а ялх (!!!) бутт ийшар райкома «косметологашта». Цу цхьан факто а, кхы комментари е ца езаш хьахьокх газета тIа араьннача критически материалашцара райкома позици. Цул гIойле яцар жоп кийчдеш йоаяь ха, хьийга «къа» «Грозгоргаза» ЭПУ болх тоабара тIадерзадаьдаларе. Дар. Из даь хуларкх, тахан маьрша волаш вайна юкъе вахаш хила мегар 1987 шера 24-ча июне город Грозне Субботникова улицагIа № 68 цIагIа газ эккхарах венна, Сийлахь-боккхача Даймехка тIема инвалид Г. Новиков. ХIаьта хьалха газета кепатехача материала керттера маIан из ма дарий: цу тайпара хатар кхы нийс ца далийтар. ГучогIа, «Грозгоргаза» ЭПУ кулгалхошта цунах урок хиланзар. Тахан а тIехь шек бац уж. Хургбий, нагахьа санна царгара жоп хьадехаш саг ца хилча?

Парте Старопромысловски райкома довзац тахан укхаза доаллар. ХIана аьлча кIезига хул уж управлене, бовзац цун болх, хац наха дагалатар фуд. Цох аьлар укх деношка «Грозгоргаза» ЭПУ партбюрос перестройкана кулгалдарах дувцаш хиннача собране. Цига къамаьл даьча коммунисташа А. Сиземина, В. Чижма, В. Абозина, Г. Ашурова, Г. Кругловас, А. Штаньков, С. Магомаева, кхычар сагота а болаш дийцар газови боахама эксплуатаци еча кхерамзле Iалашъяра дош кулгалхоша тесса леладелга, гуччахьа бакъдар дIа ца а оалаш, йоахараш а дувцаш коллективе барт эгIабелга, гласность йоацалга, критика еш вар укхаза ца везалга. Коллективе унахцIена дола морально - психологически климат хьадара парте райкомо деш хIама дац, кIезига хул уж шоаш болча, йоахар коммунисташа.

Цхьабакъда, парте райком цунах сагота еш яц. [illegible] секретара Л. Неделькова.

Иштта я-кх райкома позици.

М.-Б. ЦИЦКИЕВ,
Х. ШАДИЕВ,
тха спец. корр.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

ХЬАЛХАШКАХЬА ГIОРГХИЛАРГА ДОГДОАХАШ

1987 шу шеко а йоацаш историна юкъегIоргда дунен халкъашта юкъера гIулакхаш дегIадахкара лоархIаме белгало санна. Гаьна кхетар юкъерча боараме а кIезигагIа а дола ракеташ дIаяхара хьакъехьара советско-американски Договор дунен общественносто нийса лоархI герз а кхерам а боацаш болча машаргахьа баьккха тешаме гIа санна.

«Цхьабакъда Договора, — белгалдаьккхад Кердача шера хетадаь американски халкъага ше даьча кхайкарал тIа М. С. Горбачева, — совле йолаш цхьаькха хIама а да: цо вIаши гаргадоаладаьд вай халкъаш. Кердача шерага довл тхо дIахьалхашкахьа гIоргхиларга дог а доахаш. Кхераме боацача машарга бодача наькъагIа дIахьалхашкахьа».

Паччахьалкхенашта керте латтараш Вашингтоне вIашагIкхийттача хана белгалдаьккхадар керттердарех дола декхар — стратегически наступательни герзаш (СНВ) 50 процент кIезигдар — кхоачашдара дикка доккха позитивни гIулакхаш чакхдаьхалга. Советски Союзо дIакхайкадаьд СНВ кIезигдара хьакъехьара переговораш беркате дIахо яхьа ше кийча хилар, карарча шера хьалхарча ах шерехьа а доаггIаш долча Договора кIал кулгаш а яздергдолаш.

Социалистически содружества мехкаша де йиш мел яр ду герзашцара низаши моллагIдараш санна дола герзаши хаьдда кIезигдара хьакъехьара дош тIехьа ца а тетташ къоастадара. Переговорий истола тIа ядаш я 90-гIа шераш долалуш Варшавски Договора организацеи НАТО-и сухопутни бIу а тактически авиаци а Европе 25 процентага кхоачаш кIезигъяра йола Варшавски Договора Организаце дакъа лоацача паччахьалкхений предложенеш.

Паччахьалкхенашта керте латтараш Вашингтоне вIашагIкхетаро керда соглашенеш яра, герзашта тIахьожам лоаттабара долаш долча договорий режим чIоагIъяра эша хIамаш хьаде йиш хилийтар. Кхетадеш да, уж кхоачашдара дог цIена а долаш вIаши гIойле хургйола решенеш лаха гIерташ алхха СССР кулгалхой хинна ца Iеш США администраци а хила езилга.

Советско - американски гIулакхех йола ерригa проблемаш къоастаяь яьннаяц. ХIанз латташ долча гIулакхашка лерттIа хьежача укх тайпара вывод е йоагIа шин мехка юкъера гIулакхаш овлангара хувцаденнад ала хIанз а хьалха да. Юкъе латташ йола предрассудкаши стереотипаши дIаяхара дуккха низаш тIадахийта деза, СССР а США а паччахьалкхений деятелийн политикийн дикагIдола а бехктокхаме а декхар латт шинна а халкъа дикача лоIама Iаламате йоккха потенциалаш мукъаяхарах. Из декхар кхоачашдаро таро хулийтаргья шин паччахьалкхенна юкъера тешами дIа-юха дувцар кхетаделгeн чIоагIде. ХIаьта из, ший аргIагIа, ядерни, тIема кхерам юхатоха могаргдолаш да. наха баха кхы а дикагIа кхерамзле йолаш йола моттиг вай планета хилийта тарлуш хургья.

ЯПОНИ: СОНТАЛ АЙЛУШ ЙОАГIА

Биза тIехьухача када чура санна IотIалег японций корташта укх деношка японски военни ведомства цаI шоллагIчул дукхагIа амбици йолаш йола проекташ. Керда шу хьатIакхоачача хана Къаман оборона Японе управлене мичча беса дале а чакхдаьккхад шоашта ассигнованеш 5,2 процент дукхагIа хьожайитилга. Из да хьалха оттаяь хинна кердагIа дола эсминцаш хьадара йола проект юхадийнъяьлга. Цар тIа латт дуккхаза кхета йиш йола «Иджис» яха система. Из да иштта, японски ВВС лаьрхIа керда истребитель - бомбардировщик хьае йолаяр а, из ший тактико-технически даннешка хьежача, ядерни герз леладер санна йовзаш йолча Ф-16 яхача американски истребитела -бомбардировщика прототипал тIех я. Из да иштта, Японегара дIа эзараш километраш гаьнара территореш «тохкаргйола» горизонтал дехьара РЛС хьалъелга а. Юххера а, из да керда военни база хьалъелга — Тайжача океана Къулбаседа-Малхбоален даькъа тIа советски хин кIал гIолла лелача лодкашка «хьежара» йола центр хьаелга. Керда шу хьахинначул тIехьагIа дIайовзийтай японски тIема-форда низий командоване планаш. Цу планегIа лерхI Японе тIема низ совбаккхара кердача программана юкъе (из кхоачашъе йолаергья 1991 шера денз) шоай авианосцаш хьае а.

Уж планаш кхоачашъярах хургдар, хIанзалца Японе хьаллоацаш хинна «исключительни оборона» доктринах дIахадар. Шоай тIема кийчонаш «оборонительни» характер йолаш хилар бакъдеш Токио хьалха белгалдоахар, Японе, самооборона низашка герза наступательни тайпаш, масала авианосцаши бомбардировкаши, яц, ала гIерташ. ТIаккха цига къамаьлаш доладир цунах а вохкох а.

Японски ВМС штаба начальника С. Хигасияма, японски авианосцаш хьадара планашта характеристика луш, чIоаггIа дог айденна а волаш укх деношка дIакхайкадаьд: «ЙоккхагIйолча категорей уйлаш еш хургда тхо, нагахьа санна йоккхагIйолча радиусагIа лелаш йола дукха йоккха йоацача палубаш тIара гIовтта йиш йола самолеташ тхога кхоаче». Из деций къаьнача категорегIа тIема держава санна Японе лоархIам кердача наькъа тIа баккха гIертилга? ХIаьта тамаш я Токио цу тайпара «оборона» е гIертилга Гаьнарча Малхбоален форден фегарчеи районашта алхха Вашингтоно Iотткъам барах, Америка доазонашкара дIа эзараш километраш гаьна США-с лелаеча «вахара хьашташ лорадара» яхача политикана тара хила гIертарца дашха йиш йолаш дале. Укхаза бокъонца хьакъердаш я японски милитаристий шоай амбицеш, Азиатско-Тихоокеански регионе шоай «йиш» лакха гIерталга.

СОВ КАМАЬРША...

Информационни агентвас дерригача дунен тIа дIабоаржабир укх тайпара хоам: Дунен халкъашта юкъерча валютни фондо (МВФ) дегIадоагIача эггара къегIа долча мехкашта, эггара хьалхарча аргIагIа африкански дараш а долаш, гIо де, аьнна 8,4 миллиард доллар хьожадаьд.

Африка дукхагIдолча мехкий экономически хьал «боккъалдар аьлча трагически» да. ТIеххьарча шерашка цIаккха ца хиннача тайпара йола йокъал эттай Сахарал дIахо къулбахьенгахьа уллача 27 африкански мехка. Цу мехкий экономикана из катастрофически хIама да. 160 миллион африканцаш моцалла кIалбиса ба.

Шеко яц, йокъало Африкана тIаоттадаьр доккха Iазап да. Цхьабакъда духхьал из бахьан долаш дац бIарччача континента тIа катастрофически экономически хьал оттар. Керттера а юххьанцара а цун бахьан — Африка экономически тIехьайисар, монокультура характер йолча юрта боахама дола экономика керттера дакъа да. ХIаьта из а — дуккхача бIаьшерашка колонизатораша континенте доалдарах хьахинна хIама да.

Эттача хьала ерригa трагизм сенах латт аьлча, из латт хьалха а санна эхь ца хеташ африкански мехкаш довхаш Малхбузе хиларах, цхьабакъда хIанз кердача формаехи кердача ларда тIеи. ХIанз Африка йовхаш я дунен халкъашта юкъера финансови капитали транснациональни корпорацеши.

Керттера лоархIам болаш яр дунен халкъашта юкъера валютни фонд а йолаш (США-с тIахьожам а латтабеш) Малхбузен кредитно-финансови организацеша хьалхадоах кабальни хьалашка африкански мехкашта кредиташи заеми телара хьалаш. Из бахьан долаш хIара шу тIехьагIа декхарий шод чIоагIлуш боагIа. Царех хьаьрча декхар хIанз 250 миллиард долларга кхаьчад. Иштта, Iаьржача Африка мехкаш хIара шера 9—10 миллиард доллар Малхбузен банкаштен корпорацештен дIатела дезаш да доаллача декхаран царех йоагIача проценташтеи лаьрхIа. ВIалла чоалхане йоацача арифметически подсчето хьахьокх, хIара африканец малхбузехьарча шоаех «къахеташ барашта» 500 доллар дIадала дезаш хилар, дукхагIйолча хана шера цунна хьабогIа пайда 100 долларал тIехбоалаш боацаше а...

«ГIо деш» санна африкански мехкашта кредиташи заемаши а телаш Малхбузен монополешен корпорацешен Африкера боаккхаш бола пайда цун экономикага дIабохийтачул шозза дукхагIа ба.

Африкански мехкашкара дIаухийтача 90 процентага гIортташ йолча минеральни бедала тIахьожам а лоаттабеш, хIаьта из чIоагIа валюта хьатIауха керттера источник а я, ТНК-с хIара шера экспортнин импортнин маьхаш шоашта гIойле йолча тайпара теда а тедаш африкански мехкаша арахьарча торговлегIа боаккха пайда миллиардаш доллараш кIезигбу.

Малхбузен массови информаце средстваш чIоагIа раьза йолаш я: юххера капиталистически Малхбузе «гIо де йолаеннай» дегIадоагIача мехкашта, царна тIалатта арахьара хала дукъ — цхьа триллион долларал тIехдаьнна декхар дайдара.

Укхаза вIаши нийсъе безам боагIа кхо цифра: 8 миллиард доллар «гIон» 1 триллион декхари уж шоайла вIаши тарде йиш йоацаш хIамаш да. Иштта да бокъонца дола хьал «ЙаьхI йолча Къулбаседеннен» «къеча Къулбехьеннен» юкъерча гIулакхашка диллача. Цу тайпара, Африка мехкашта Малхбузено деш дола «гIо» тара да «ниI йохаяь чу а лийлха, беш болча къахетама». ДегIадоагIача мехкашта хинна човнаш кIезиг-кIезига хьекхача молхашца ерзалургйолаш яц, кIезиг-кIезига хIамилгаш а телаш къоастае йиш йоаца цар социально-экономически проблемаш санна мара.

Владимир БОГАЧЕВ,
Аскольд БИРЮКОВ,
Борис ФЕДОТОВ,
(ТАСС).

Къулбехьен Корее хIанз а дукха нах юкъе бола выступленеш еш я президентски хоржамаш долча хана фальсификаци яь хилара духьала. Хоам баь ма хиллара, цу хоржамашка котваьлар цунна тIехьа относительно дукхагIа кхадж тесса вола Чон Ду Хвана режимо оттаваь отставной инарал Ро Дэ У. 36 процент гаргга нах хиннаб цунна тIехьа.

Доал деш йолча клика оттаваьр котваьннав яхалга хаьдда харцдаьд оппозице, хIаьта дерригa демократически низаша дIахо йодача хана сеульски режимана духьала къовсам лоаттабара кхотадала тIа а хьийхад. Шоай аргIагIа сеульски Iаьдалаша чIоагIа режим оттаяьй мехка городашка а поселкашка а порядок юхаметтаоттаяра». Полице дувцаш чубекх [illegible]

1988 шера Къулбехьен Корее Къаман собрани (парламент) харжа лерхIаш я. Цига дерригена а [illegible]

[illegible] хьахьокх, моттигерча наблюдателаша хетачох. Корейски [illegible]

СУРТА ТIА: хьалха хинна сурт «керда» режим йолча хана.

ТАСС фотохроника.